

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 114, 119, 120 IR 121 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-3001

Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2023 m. rugsėjo 27 d. sprendimo Nr. SV-S-1109 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1.2 papunktį, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Pritarti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 114, 119, 120 ir 121 straipsnių pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIVP-3001 (toliau – BK projektas), tačiau pasiūlyti Lietuvos Respublikos Seimui BK projektą tobulinti, atsižvelgiant į šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Teikiamu BK projektu siūloma išplėsti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 119 straipsnio (Šnipinėjimas) 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos ribas, įtraukiant naujus papildomus alternatyvius požymius, susijusius su savanoriškai renkamos informacijos pobūdžiu. Atkreiptinas dėmesys, kad BK 119 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta šnipinėjimo nusikalstama veika yra susijusi tik su savarankišku asmens sprendimu rinkti atitinkamus nusikalstamos veikos sudėties dispozicijoje įtvirtintus duomenis, turint tikslą perduoti ar perduodant juos užsienio valstybei, jos organizacijai ar jų atstovui. Dėl šios priežasties manytina, kad tokios nusikalstamos veikos pavojingumo pobūdis yra ženkliai mažesnis, kadangi, priešingai nei BK 119 straipsnio 2 dalies atveju, asmuo tą informaciją renka nevykdydamas jokios užsienio valstybės ar jos organizacijos užduoties, nežinodamas, ar jo surinkta informacija apskritai naudinga, reikalinga ir prasminga. Taigi, galiojančio BK 119 straipsnio 1 dalies siauresnė taikymo sritis, palyginti su to paties straipsnio 2 dalimi, nustatyta tikslingai ir pagrįstai. Todėl, siekiant proporcingos kriminalizavimo apimties, informacija, kurios savanoriškas rinkimas užtrauktų itin griežtą baudžiamąją atsakomybę, turėtų būti aiškiai apibrėžta tik kaip pati svarbiausia, reikšmingiausia, vertingiausia ir kad jos atskleidimas gali turėti realų itin neigiamą poveikį Lietuvos Respublikai. Todėl BK projektu siūlomas išplėtimas, numatantis, kad tokia informacija būtų laikoma ne tik valstybės, bet ir tarnybos paslaptis, yra logiškas ir pagrįstas.

Tačiau BK projektu keičiamoje BK 119 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto nusikaltimo sudėtyje ir kitokios informacijos, „kuri gali būti panaudota kėsinant į Lietuvos Respublikos konstitucinę santvarką, suverenitetą, teritorijos vientisumą, gynybos ar ekonomikos galią, kitus Lietuvos Respublikos interesus, žmogaus sveikatą arba gyvybę“, savanoriško rinkimo, turint tikslą informaciją perduoti ar perduodant užsienio valstybei, jos organizacijai ar jų

atstovui, kriminalizavimas nėra suderinamas su teisinio aiškumo ir proporcingumo principais. Pirmiausia, pažymėtina, kad šnipinėjimo koncepciją siejant su savanorišku informacijos, „kuri gali būti panaudota kėsinantis į Lietuvos Respublikos konstitucinę santvarką, suverenitetą, teritorijos vientisumą, gynybos ar ekonomikos galią“, rinkimu ir jos perdavimu užsienio valstybei, jos organizacijai ar jų atstovui kyla BK 118 (Padėjimas kitai valstybei veikti prieš Lietuvos Respubliką) ir BK 119 straipsnio (Šnipinėjimas) konkurencija, kadangi minėtos informacijos rinkimas ir perdavimas užsienio valstybei, jos organizacijai ar jų atstovui savaime reiškia ir turi būti suprantamas kaip padėjimas kitai valstybei ar organizacijai veikti prieš Lietuvos Respubliką ir turėtų būti kvalifikuojamas pagal BK 118 straipsnį. O pripažįstant tokios informacijos savarankišką rinkimą ir jos perdavimą užsienio valstybei, jos organizacijai ar jų atstovui šnipinėjimu, ši veika būtų baudžiama ženkliai griežčiau negu pats tiesioginis betarpiškas padėjimas užsienio valstybei veikti prieš Lietuvos Respubliką. Kartu atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad BK projektu siūlomais pakeitimais iš esmės yra kriminalizuojamas bet kokios, net ir laisvai prieinamos informacijos rinkimas, kadangi siūloma kriminalizuoti ne tik informacijos, susijusios su Lietuvos Respublikos konstitucine santvarka, suverenitetu, teritorijos vientisumu, gynybos ar ekonomikos galia, bet ir informacijos, kuri yra susijusi su „kitais Lietuvos interesais“, rinkimą. Tokio pobūdžio siūlomas įtvirtinti kriminalizavimas stokoja aiškumo ir neproporcingai išplečia aptariamų nusikalstamos veikos taikymo ribas, kadangi kitų Lietuvos interesų itin plataus ir vertinamojo pobūdžio sąvoka nėra ir negali būti apibrėžta, todėl baudžiamojo įstatymo taikymo ribos taptų neaiškios ir galimai per plačiai interpretuojamos. Pažymėtina ir tai, kad, BK 119 straipsnio 1 dalies dispozicijoje įtvirtinus „kitų Lietuvos interesų“ požymį, BK nurodyta šnipinėjimo koncepcija taptų žymiai platesnio pobūdžio negu, pavyzdžiui, BK 118 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta veikimo prieš Lietuvos Respubliką samprata, kadangi „kitų Lietuvos interesų“ požymis minėtoje nusikaltimo sudėtyje nėra įtvirtintas. Analogiškas požiūris taikytinas ir dėl siūlomų įtvirtinti informacijos pobūdį apibūdinančių požymių, susijusių su informacijos, kuria gali būti kėsinamasi į žmogaus sveikatą arba gyvybę, rinkimu. Atkreiptinas dėmesys, kad aptariamų požymių apsauga nėra šio BK skyriaus tiesiogiai saugotinas teisinis gėris ir aptariamieji požymiai apskritai nėra susiję su šnipinėjimo koncepcija. Taigi, aptariamo pobūdžio informacijos rinkimas ne tik kad sukurtų neproporcingai griežtą baudžiamosios atsakomybės taikymą asmenims, kurie savanoriškai renka ženkliai mažesnio pavojaus ir visiškai su valstybės paslaptimi ar net svarbiausiais saugumo ar pan. interesais nesusijusią informaciją, turėdami tikslą ją perduoti užsienio valstybei ar jos organizacijai, bet kartu būtų nepagrįstas ir itin ženklus šnipinėjimo nusikaltimo koncepcijos išplėtimas.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina BK projekto 2 straipsnio 1 dalimi keičiamą BK 119 straipsnio 1 dalį išdėstyti taip: „1. Tas, kas turėdamas tikslą perduoti užsienio valstybei, jos organizacijai **ar jų atstovui** pagrobė, pirkė ar kitaip rinko informaciją, kuri yra Lietuvos Respublikos valstybės **ar tarnybos** paslaptis, arba šią informaciją perdavė užsienio valstybei, jos organizacijai ar jų atstovui,

baudžiamas laisvės atėmimu nuo ketverių iki dešimties metų.“

2. Atkreiptinas dėmesys, kad BK 120 straipsnis (Kolaboravimas) numato baudžiamąją atsakomybę už veikimą prieš Lietuvos Respubliką tik pačiomis valstybės egzistencijai

pavojingiausiomis sąlygomis – aneksijos ar okupacijos metu. Baudžiamoji atsakomybė už veikimą prieš Lietuvos Respubliką taikos metu yra numatyta BK 118 straipsnyje (Padėjimas kitai valstybei veikti prieš Lietuvos Respubliką). Už tokią nusikalstamą veiką baudžiamasis įstatymas numato nuo dvejų iki septynerių metų laisvės atėmimo bausmę. Kita vertus, nusikalstamas veikimas prieš Lietuvos Respubliką taikos metu, tačiau kitomis valstybės nacionaliniam saugumui pavojingomis sąlygomis, pavyzdžiui, ekstremaliosios situacijos ar nepaprastosios padėties metu, nėra tinkamai atspindėtas baudžiamajame įstatyme, kaip ir nėra tinkamai įvertintas tokios nusikalstamos veikos didesnis pavojingumo pobūdis bei laipsnis, palyginti su BK 118 straipsnyje kriminalizuotu veikimu prieš Lietuvos Respubliką. Manytina, kad nusikalstamas veikimas ekstremaliosios situacijos ar nepaprastosios padėties metu pasižymi mažesniu pavojingumo laipsniu negu analogiškas veikimas okupacijos ar aneksijos sąlygomis (BK 120 straipsnis), tačiau didesniu pavojingumu negu veikimas prieš Lietuvos Respubliką (BK 118 straipsnio 1 dalis) nesant anksčiau nurodytų sąlygų.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina BK projektą papildyti BK 118 straipsnio pakeitimu, kuriuo BK 118 straipsnio nusikaltimo sudėtis būtų papildyta nauja kvalifikuota (nusikalstamos veikos pavojingumą didinančia) sudėtimi, numatančia griežtesnę baudžiamąją atsakomybę už padėjimą kitai valstybei veikti prieš Lietuvos Respubliką ekstremaliosios situacijos ar nepaprastosios padėties metu, ir šį straipsnį išdėstyti taip:

„118 straipsnis. Padėjimas kitai valstybei veikti prieš Lietuvos Respubliką

1. Tas, kas padėjo kitai valstybei ar jos organizacijai veikti prieš Lietuvos Respubliką – jos konstitucinę santvarką, suverenitetą, teritorijos vientisumą, gynybos ar ekonomikos galią,

baudžiamas laisvės atėmimu nuo dvejų iki septynerių metų.

2. Tas, kas padėjo kitai valstybei ar jos organizacijai veikti prieš Lietuvos Respubliką – jos konstitucinę santvarką, suverenitetą, teritorijos vientisumą, gynybos ar ekonomikos galią, ekstremaliosios situacijos ar nepaprastosios padėties metu, baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki dešimties metų.

23. Nuo baudžiamosios atsakomybės atleidžiamas asmuo, padaręs ~~šiam straipsnyje šio straipsnio 1 ar 2 dalyje~~ numatytą nusikalstamą veiką, jeigu jis iki jo pripažinimo įtariamuoju prisipažino padaręs nusikalstamą veiką ir aktyviai bendradarbiavo nustatant užsienio valstybės ar jos organizacijos atstovus ir jų vykdomą veiklą, nukreiptą prieš Lietuvos Respublikos konstitucinę santvarką, suverenitetą, teritorijos vientisumą, gynybos ar ekonomikos galią.

34. Šio straipsnio ~~2~~ **3** dalis netaikoma asmeniui, kuris šiame straipsnyje ar šio kodekso 119 straipsnyje nustatytais pagrindais nuo baudžiamosios atsakomybės jau buvo atleistas, taip pat jeigu dėl šio straipsnio **1 ar 2** dalyje numatytos veikos padarymo žuvo žmogus ar atsirado kitokių sunkių padarinių.

45. Už šiame straipsnyje ~~numatytą veiką~~ **numatytas veikas** atsako ir juridinis asmuo.“

Krašto apsaugos ministras